

Kulturbyggnadsbyrån	Titel /Rubrik Bedömning av kulturmiljö- och tekniskt underlag inför detaljplanearbete	Handläggare Sven Olof Ahlberg	Datum 2019 08 18
Status	Projektnamn Stridsberg & Biörck, Trollhättan		Rev. datum

Undertecknad har på uppdrag av planchef Josefin Kaldo, Samhålsbyggnadsförvaltningen, Trollhättans Stad bedömt de befintliga kulturmiljöunderlagen och tekniska utredningarna av de före detta industribyggnaderna i det s.k. Stridsbergsområdet, Vårvik Trollhättan.

Syftet med bedömningarna är att underlätta beslutsprocessen kring den kommande detaljplanen för området. I uppdraget ingår även att tolka hur eventuella förändringar i området kommer att påverka det utpekade Riksintresset för kulturmiljövården: Trollhättans kanal- och slussområde, P23.

Arbetet har genomförts i augusti 2019 av undertecknad genom granskning av följande underlag:

- Kulturmiljöutredning, Melica 2018
- Konstruktions- och skadeutredningar, COWI 2018
- Strategi för bevarande, Lindholm Restaurering 2019
- Beskrivning av Riksintresset, Trollhättans Stad 2018
- Förslag till detaljplan i två versioner, Trollhättans Stad 2019

Nedanstående punkter diskuterades vid ett möte på plats i området den 14/8 då även vissa byggnader besöktes interiört. Närvarande var representanter för Trollhättans stads olika verksamheter samt COWI och Melica.

Slutsatser

Utredningarna och underlagen har olika syften och därav naturligt olika karaktärer. Vissa bedömningar och slutsatser är dock någorlunda enhetliga. De tydligaste är följande:

Området vid före detta Stridsberg & Biörcks industri i Trollhättan har ett mycket stort kultur- och industrihistoriskt värde inte enbart lokalt utan även regionalt och nationellt.

Området är pedagogiskt så till vida att tillverkningsprocesserna och flödet av råvaror, halvfabrikat och färdiga produkter kan följas via de kvarvarande byggnaderna och spåren däremellan.

Befintliga byggnader och rester efter produktionsutrustning både interiört och exteriört skapar rumskaraktärer, som bedöms vara en tillgång i en framtida exploatering och omdaning av området.

Enighet råder om att mellanrummen och siktlinjerna i området är väsentliga för upplevelsen av miljön. Vid en förtätning är det viktigt att beakta dessa värden.

Byggnaderna är uppförda under en begränsad tidsepok i början av förra seklet och vittnar därmed om de då gällande byggnadstekniska förutsättningarna där inte minst den då tämligen nya armerade betongen har fått stor plats.

En enighet finns i att *Kontoret* och *Filfabriken* bedöms vara de mest uppenbara byggnaderna att bevara. Detta trots vissa utmaningar med grundläggning, sättningar och tegelskador i främst *Filfabriken*.

Likaså är man från kulturhistorisk ståndpunkt ense om att de ursprungliga lanterninerna var karaktäristiska för industrin och därmed representerade ett stort identitetsvärde. En rekonstruktion av dessa i någon utsträckning bedöms vara värdefull för upplevelsen av området.

Skicket på byggnaderna varierar kraftigt. Från tämligen gott skick *Kontoret*, mindre bra *Martinverket* och uselt skick *Hyveljärns- och Sågbladfabrikerna*. I delar av de senare byggnaderna föreligger till och med risk för personsador på grund av nedfallande lös betong.

De byggnadstekniskt mest värdefulla byggnaderna är *Hyveljärns- och Sågbladfabrikerna*. I dessa volymer finns platsgjutna armerade betongkonstruktioner av en art som sannolikt är bland de första, och idag tillhör de äldsta kvarvarande av sitt slag i landet.

En tydlig motsättning finns mellan kultur-, industri-, teknik- och byggnadshistoriska värden på ena sidan samt skadeläget på andra sidan. Det vill säga att de mest värdefulla delarna är i sämst skick, bortsett från *Kontoret* och *Filfabriken*.

Ett stort antal av de skador som finns på tegelmurverk, putsade fasader, tak och fönster går att åtgärda med kulturhistoriskt etablerade metoder som inte ödelägger anläggningarnas värden. Vissa av skadorna är till och med av ren underhållskaraktär.

Betongskadorna i *Hyveljärns- och Sågbladfabrikerna* är så allvarliga att materialet i sig sannolikt inte går att bevara utan kraftiga förgrovnings- eller förändringar som menligt skulle påverka det kulturhistoriska värdet hos konstruktionerna främst genom förlust av originalmaterial. Om dessa byggnader ska bevaras blir det i så fall sannolikt fråga om

rekonstruktion av de skadade betongkonstruktionerna, alternativt bevarande genom förstärkning med sekundära bärande element. Resultatet blir då ett bevarande av former, estetik, upplevelse och volymer – vilket i sig kan bedömas som positivt även ur kulturhistorisk synvinkel.

En rivning av de mest skadade byggnaderna *Hyveljärns- och Sågbladfabrikerna samt Martinverket med tillhörande utbyggnader* bedöms ha en negativ påverkan på Riksintresset för kulturmiljövården.

Sammanfattning

Det aktuella detaljplaneområdet omfattar byggnader av stort kulturhistoriskt värde på lokal, regional och nationell nivå.

Området ingår i Riksintresset för kulturmiljövården: Trollhättans kanal- och slussområde, P23. Eventuella rivningar av byggnader i området kommer enligt undertecknads bedömning att påverka Riksintresset negativt.

De flesta skador på befintliga byggnader kan med kända metoder åtgärdas så att de kultur-, teknik-, industri-, och materialhistoriska värdena i stort sett bibehålls. Byggnaderna av betong har en så komplicerad skadebild att de behöver hanteras separat.

Vid en eventuell rivning av betongkonstruktioner är det av stor vikt att en bedömning och värdering genomförs i syfte att möjligen kunna spara enstaka volymer eller mindre delar av de värdefullaste objekten.

Sannolikt kan någon form av antikvarisk medverkan under saneringen vara väsentlig för både dokumentation av området och bedömning av olika delars värde ur ett helhetsperspektiv.

Lidköping den 18 augusti 2019

Sven Olof Ahlberg
Bebyggelseantikvarie

Kulturbyggnadsbyrån i Sverige AB
Saleby, Forsa kvarn
531 93 LIDKÖPING

070-397 11 30

so@kulturbyggnadsbyran.se